

EMLÉKHELYEK

Jászó

Ki hallott már Jászóról? A világ mely pontján található? Bizony, kevesen tudnak rá válaszolni! Hej, pedig alig több mint száz esztendővel ezelőtt még városi rangja volt. S több évszázadon keresztül – a premontrei szerzetesek jóvoltából – ez a település volt az egyetlen „hiteles hely” a környéken. De, ha már itt tartunk: kik azok a premontreiek és mi az, hogy hiteles hely?

Menjünk sorjában!

Kassától mintegy 30 kilométernyire nyugatra, Szepsiből északra van egy letérő. Fontos út kezdődik itt, hiszen a Stószai hágon keresztül itt lehet Kassa megkerülésével a Szepességbe, illetve Lengyelországba jutni. Márpedig a középkorban a kereskedők számára ennek nagy jelentősége volt. (Kassát elkerülve ugyanis nem kellett az árumegállító joggal rendelkező város pénztárába bizonyos összegeket befizetni.) Nos, ezen a nagy fontosságú úton fekszik Jászó (Jasov).

„Ha Kassáról Nagy-Idán és Szepsin át vasuton Jászó felé utazunk, gyönyörű tájkép tárul el előttünk. Jászónak sugar torya már messziről figyelmezteti az utast, hogy Cserehát gyöngyéhez közeledik. Jászó városát alig lakja 1400 lélek, kik néhány zsidó családot leszámítva mind katolikusok és a rozsnói egyházmegye főhatósága alá tartozó premontrei plébános lelkipásztorsága alatt állnak.”

(Magyarország vármegyéi és városai. Magyarország monográfiája.

Szerkesztette: dr. Szikla János dr. Borovszky Samu

I. kötet Abauj-Torna vármegye és 1896. 333 oldal Budapest, Apollo Kiadó)

Szepsit elhagyva, a Bódva széles völgyében haladva a hegyek aljában hamarosan feltűnik a település. Ha a látóvalók iránt érdeklődünk a helyiektől, akkor valószínűleg elsőként a *cseppkő-barlangot* említik. Persze azonnal hozzátesszik, hogy a *monostort* illetve a *templomot* sem szabad kihagyni. Pihenő-szálláshelyül pedig a *tavukat* és a *kempinget* javasolják.

A *Jászói barlang* a községből könnyen elérhető. Csak egy kicsi emelkedőt kell legyűrni, s máris egy, csodálatos cseppkövekkel teli barlang bejáratánál találjuk magunkat. Közel 3 km hosszú úthálózatából jelenleg mintegy kilométernyi látogatható. A látóvalók méretéről csak egyetlen adatot említsünk: az úgynevezett Régi terem 60 m hosszú, 30 m széles, 10 m magas; s a benne lévő cseppkőoszlop átmérője 8 m! A barlang egyébként öt szintes. Érdeemes sokáig időzni benne, hiszen levegője rendkívül tiszta. A barlang fölötti sziklán egy *vár* nyomait fedezhetjük fel. Károly Róbert építtette 1312-ben a premontreiek monostorának védelmére. Különösebb stratégiai jelentősége sohasem volt.

Utunk során el sem tudjuk kerülni a *halastavat*. Látván rendezettségét, talán fölrémlik bennünk, hogy a tó valószínűleg emberi kéz műve, de arra már igazán nem gondolhatunk, hogy azt bizony nem a közelmúltban ásták ki. Valóban, a halastó közel 600 éves! Ha egy kicsit jobban elköszálunk az erdőben, felfedezhetjük, hogy a bővizű Tapolca folyócska még további halastavakat táplál. Ezek egész rendszert alkottak. Különböző vízi-berendezések ma műszaki műemlékek.

De hát, kik azok a *premontreiek*, akiknek Jászó a várat, a halastavakat, gazdagságát és híret közhírhítté? Katolikus rend, melyet Magdeburg nagynevű érseke, Szent Norbert 1121-ben alapított Premontrében. (Franciaországban, Reimshez közel eső vadregényes völgy.) Tajjainak elsődleges feladata a világi papok munkájának segítése. Az alapító apát ezt hagyta örökül: a premontreiek azt tegyék, amire annak a vidéknek, ahol vannak, szüksége van. Lelki-

pásztori és szociális munkát is elláttak. Szerzetesei (kanonokjai) fehér reverendát viselnek. Első követek már 1130-ban megjelentek Magyarországon, és pedig *Nagyváradon*. A rend gyorsan terjeszkedett: 100 évvel később már közel 45 premontrai kolostor volt az országban. Egyik legszebb építészeti emlékük a romjaiban is fenséges *zsámbéki* templom.

A premontrai kolostorok nagy részének különleges joga volt. Hiteles okiratok kiadására, illetve egyéb okiratok hitelesítésére volt feljogosítva. A régebbi korokban az ilyen intézményeket „*hiteles hely*”-nek nevezték. Ez afféle közjegyzőség volt. Ma úgy mondanánk szabatosan: hitelesítő hely.

„Jászó a Kassai-medence délnyugati részében található, északra Szepsitől tehát a középkori »régi szepesi út« mentén, amely kereskedelmi útvonalként szolgált, és a szomolnoki hegyekbe, majd a Szepességbe vezetett. A község hosszúkás alaprajzú, tér nélkül. A gótikus plébániatemplom domboldalon áll. Jászó terv nélkül növekedett, és a patak mentén terjeszkedett tovább. A barlangban felfedezett őslénytani és régészeti leletek arról tanúskodnak, hogy ez a terület - bár nem folyamatosan - az őskortól kezdve lakott volt, és az ókor folyamán virágzó kultúráknak adott otthont.”

(*Jasov. Turisztikai kiadvány Agentúra SAŠA, Košice 1996.*)

A jászói monostor a XII. század vége felé épült, valószínűleg fából, - a tatárok fel is dúlták - majd folyamatosan erősítették. Zsigmond alatt valóságos erődítmény volt. Mai későbarokk formáját a XVIII. század második felében nyerte el. Ha kopogtatunk a kapun és szerencsénk van, találkozhatunk *Bartal Károly Tamás* jászói apáttal, aki nemcsak a rend történetét mondja el, de a monostor egy részét is bemutatja nekünk. A *könyvtárban* mintegy 80.000 könyv van, elsősorban teológiai, filozófiai, természettudományi, földrajzi és történelmi művek. A legfőbb látnivaló természetesen a Keresztelő Szent János templom, melynek bejáratát *Szent István* és *Szent Imre* herceg szobrai díszítik. A monostor háta mögött ragyogó szépségében maradt meg a barokk elrendezésű *diskert*. A templom előtti teret egy 40 méter magas Kaliforniából származó mamutfenyő uralja.

Ezt a nagyszerű környezetet választotta ki a felvidéki magyarság, hogy évről-évre itt találkozzék. Több mint húsz esztendeje az *országos művelődési táborban* gyűlik össze a szlovákiai magyarság *nemzetben gondolkodó* értelmisége. Öt éve székhelyüket Somodiból áttették Jászóra és a rendezvény színvonala miatt ma nyári egyetemnek hívják a tábort. *Boda Ferenc*, főszerző szerint az elsődleges cél az anyanyelv, az anyanyelvi kultúra megőrzése. A *Jászói Nyári Egyetem* lehetőséget ad arra, hogy a magyarság találkozzék, hogy párbeszédet folytasson, és tapasztalatait kicserélje. A tábor erőt ad az azokon az - egyre gyarapodó - településeken működő aktivistáknak, amelyekben a magyarság számaránya 20% alá esik. Kitartásra, okos párbeszédre ösztönzi őket, segít abban, hogy a magyarságnak mindenütt legyen önálló csoportja. A Jászói Nyári Egyetem így válik *nemzeti intézménnyé*.

Jászó ma mintegy 2500 lelkes község. Ahogy errefelé mondják: „túl a nyelvhátaron”. Ez azt jelenti; itt már javarészt szlovákok élnek. Persze azért sokan tudnak itt magyarul, a monostorban pedig magyar beszéd járja. A település címerének közepén ma is a magyar címer díszlik.

Romhányi András

HÍREK

Felavatták a Miskolci Egyetem aulájában a gépelemek egykori professzorának, *dr. Terplán Zénónak* mellszobrát.

A neves személyiség az elmúlt évben hunyt el 82 éves korában. Évtizedeken át volt tanszékvezető és rektorhelyettes. „Dr. Terplán Zénó kivételes szellemiségével olyan értékeket képviselt, amelyekhez az egyetemnek ma is hűnek kell lenni” – mondta szoboravató beszédében dr. Besenyei Lajos, az intézmény rektora. A szobor Varga Éva miskolci Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása.

Kerékyártó Mihály

